

talelsen. Jeg vil derfor bede undskyldte, om jeg undertiden skulde komme til at sig Et og Andet, som Andre have udtalt før mig. — Der er en anden Ting, som jeg maa berøre, inden jeg begynder, og det er nemlig, at jeg ikke er saa meget drevet i dette parlamentariske Bæsen, og derfor jeg kom i Uleilighed med at sige Et og Andet, som ikke var saa ganske pænt, maa jeg bede, at man ikke tager mig det ilde op, uden naar man er nødt dertil, og navnlig vil jeg søge at undgaae, at denne lille Tingest der (Formandens Klokke) bliver brugt (Latter). Jeg skal nu gaae til Sagen selv.

Efter mit Begreb er der tre Hovedpunkter i denne Sag. Den første er om vi skulle have Hartkorns Egallisation; den anden, om vi skulle have det strax eller længere hen i Tiden; og den tredje, hvorvidt der skal gives Erstatning derfor eller ikke. Hvad det Første angaaer, saa kan jeg i dette Stykke være meget kort. Dersom et Dasse, udtalt af Folket i alle de Retninger og gennem alle de Organer, som staae til dets Tjeneste, kan have noget Krav paa, at blive efterkommet, synes denne Sag at have det; thi Folket har virkelig — man modsigte mig eller ikke — Folket har ønsket det, og man ønskede den navnlig meget ivrigt i mit Hjem, dengang jeg reiste hjemmefra, og jeg har ikke modtaget nogen Underretning om, at de ere blevne omsindede; man er altsaa særdeles enige i at faae Sagen fremmet.

Det andet Punkt er med Hensyn til Tiden. Man har sagt, at det var for tidligt; thi andre Landboforhold skulde først ordnes og navnlig skulde Commueloven være ordnet. Det er snurrt nok, at jeg er kommet til et heelt modsat Resultat. Thi jeg troer, at man skal have Commueforholdene ordnede bagefter; thi det er Hartkorns-Egallisationen, som skal give den Grundvold, hvorpaa vi skulde bygge en velordnet Commuelov (meget godt! hør! hør!). Skal vi have nogen rigtig Nytte af Commuevæsenet, saa at den nye Commueindretning kan blive en Sandhed, saa skulde vi have alle de Kræfter i den, som det er muligt at opdrive; vi skulde tillige have disse Kræfter stillede saaledes, at de kunne blive anvendte i deres fulde Udstrækning; men hertil udfordres der, at de Mennesker, som skulde arbejde sam-

men, have gjensidig Tillid til hverandre i de Poster, som de have at handle om.

For at de omkring i Commuerne kunne have tilbørlig Tillid til hverandre, er det imidlertid nødvendigt, at de staae lige før Loven med Hensyn til Byrder og med Hensyn til Udgifter i Almindelighed. Naar man t. Ex. vil tale om Betvæsenet, kan Herremanden synes: ja, det er meget rart, at faae det gjort, men saa staae Bønderne og sige: ja, det kan han sgu sagtens sige, for Udgifterne falde paa os. (Latter.) Og nu er der en anden Ting. Man vil have gjort en Forbedring ved Landsbyffolerne, og Skolemesteren kan sige, at han skal have lidt mere Fouflage, men saa kommer Bønderne og sige: ja, det kan han sagtens sige, for han er fri for at give Noget. (Latter.)

Jeg har selv fornummet det, jeg har havt med de Delé at bestille i mange Aar; derfor mener jeg, at vi først skulde have Hartkorns-Egallisationen ordnet; saa komme vi nok tilrette med det Andet bagefter. Der er En, som sagde forleden Dag, at Fasteafsløsning ogsaa var en Sag, som burde gaae forud for denne; det var — sagde han — den Hjørnesteen af den Række af Bygninger, som burde opføres for Landboforholdenes Bedkommende. At den ikke er en Grundsteen, har jeg engang sagt; Grundstenen er den Lov, vi nu handle om; at det er en Hjørnesteen, ja det kan gjerne være, men jeg troer, at det er en Steen, som de kunne rende deres Pande imod (Latter), inden de kunne faae Sagen saaledes ordnet, at Folk kunne være tjente med det.

Det er fremdeles sagt, at disse 2 Sager være nøie forbundne med hinanden; men det er de ikke. Det ene er Forholdet mellem Skatteyderne i Staten og Staten selv; det andet er et Contracts-Forhold mellem Mand og Mand i Staten. Det er et privat Contracts-Forhold, som man vil indskrænke ved Lovgivning. Jeg mener altsaa, at der slet ikke er nogen Nødvendighed for, at vi udsætte denne yderst vigtige Sag, men jeg troer, at vi trostigt bør give os i Kæst med den strax.

Det 3die Punkt er, hvorvidt der skal gives Bederlag eller ikke. Jeg skal vistnok ikke give mig af med at føre de privilegerede Hartkorns-Gieres Sag, og undersøge hvorvidt de have